

Biedrība "Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome"
Republikas laukums 2-523
Rīga, LV-1010, Latvija

Par benzopirēna saturu kūpinājumos un zīdaiņiem paredzētajā pārtikā

Pēdējās dienās sabiedrības diskusijas izraisījusi ES regulējuma atsevišķu normu spēkā stāšanās ar š.g. 1.septembri. Kā šīs normas ievērošana tiks kontrolēta, ir atkarīgs tikai un vienīgi no Latvijas atbildīgajām institūcijām.

Kā zināms, tad regulas 835/2011 pielikuma punkts 6.1.4. nosaka benzopirēna maksimāli pieļaujamo koncentrāciju (MPK) kupinātai gaļai un kūpinātas gaļas produktiem 2 µg/kg punktiem, bet 6.1.8 un 6.1.9 nosaka MPK 1 µg/kg, kas attiecas uz zīdaiņu uzturu (biezeņiem) un, termiņš, ko aizliegts lietot, bet pēc būtības to var tā šaukt, – mātes piena aizstājēju.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas zinātniskā padome ir ieteikusi maksimāli pieļaujamo dienas devu cilvēkam 6 nanogramus uz kilogramu ķermeņa masas dienā, kas izriet no 420 nanogramiem dienā cilvēkam ar vidējo masu 70 kg, šo normu ir akceptējusi arī Eiropas Komisija.

Ja pieņemam, ka cilvēks ne ar ko citu benzopirēnu neuzņem, tad pastāvot normai 2 µg/kg, lai dienā uzņemtu 420 nanogramus, cilvēkam katru dienu jāapēd 210 g kūpinājumu. Lai pārsniegtu veselībai kaitīgo sliekšni ar veco normu 5 µg/kg, dienā ir jāapēd 84 gramu kūpinājumu.

Saskaņā ar datiem no ziņojuma „Latvijas iedzīvotāju visaptverošo pārtikas patēriņa pētījums 2007-2009”, ko finansējusi Zemkopības ministrija subsidētā projekta „Latvijas iedzīvotāju pārtikas grozs un pārtikas un lauksaimniecības produktu bilance Latvijā no 2006. līdz 2009.gadam” ietvaros, galvenais benzopirēna avots uzturā ir maize, kam seko mājputnu gaļa un graudaugi un to ēdieni. Šī pētījuma ietvaros piedalījās vizītēs Vīnes Universitātes Uztura institūtā un Vācijas federālajā Riska novērtēšanas institūtā.

Kādā no intervijām viens no Latvijas lielākajiem gaļas pārstrādes uzņēmumiem ir norādījis, ka regulāri, bet ne retāk kā vienreiz gadā, veic produktu benzopirēna analīzes, un saskaņā ar tām nevienam no kūpinājumiem rezultāti nav pārsnieguši 0,5 mikrogramus uz kilogramu. Šie rezultāti ir apšaubāmi, jo tie ir mazāki par MPK zīdaiņu pārtikai un robežojas ar dabīgā fona piesārņojumu svaigai gaļai.

Saskaņā ar Skotijas Pārtikas un vides pētījumu aģentūras 2013.gada datiem atsevišķu svaigu zivju paraugos benzopirēna saturs sasniedz 5,6 µg/kg, kas ir ekstremāls vides fona piesārņojums atsevišķos piekrastes rajonos un atsevišķu sugu zivīs.

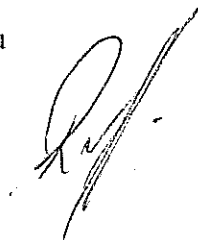
Ideja piešķirt nacionālā produkta statusu ir populistiski naiva, jo kūpinājumus ražo daudzās valstīs un reģionos, tātad – kūpinājumi nav Latvijai specifisks produkts. Kas būtu veicams? Nepieciešams zinātniski pamatot benzopirēna vidējo saturu Latvijā ražotajos pārtikas produktos, noskaidrot to patēriņa statistiskos rādītājus, veikt riska analīzi un izstrādāt ieteikumus iedzīvotājiem šī riska vadībai. Pamatojoties uz iegūtajiem rezultātiem varētu pieprasīt kopēju izņēmuma statusu bijušajām PSRS republikām (vai austrumeiropas valstīm, vai nabadzīgākajām valstīm) jo šajā teritorijā kūpinājumi nav ikdienas ēdiens, bet ekskluzīvs svētku produkts. Vai mēs ikviens apēdam katru dienu 200 gramus kūpinājumu?

Pagaidām, kamēr šāds pētījums nav veikts un savā ikdienas dzīvē jāvadās tikai no regulas un teorijas, kā zinātnieks ar pilnu atbildību un sirdsapziņu iesaku atturēties no zīdaiņiem paredzētās Eiropas Savienībā ražotās pārtikas iegādes, jo tā var būt bīstama zīdaiņu tālākajai attīstībai un nākotnē izraisīt vēzi. Pamatojums: $1 \mu\text{g}/\text{kg}$ jeb 1000 ng MPK zīdaiņu pārtikā, pieņemot, ka 11 mēnešu vecumā tiek patērēts 333 g pārtikas dienā un pieņemot vidējo bērna masu 10 kg , $1000 / 3 / 10 = 33 \text{ ng}$. Tātad teorētiski, ja bērns tiek barots tikai ar zīdaiņu pārtiku, tad uz vienu kilogramu ķermeņa masas tiek uzņemti aptuveni 33 ng benzopirēna, kas vairāk kā 5 reizes (!) pārsniedz iepriekš minētos 6 nanogramus . Zīdaiņiem un maziem bērniem paredzētās pārtikas lielražotājiem ir tik spēcīgs lobījs, ka ir atļauta tik nesamērīgi augsta norma – tikai 2 reizes zemāka kā kūpinātai gaļai. Arī lielveikalos grilētajai gaļai benzopirēna MPK paliek nemainīga arī pēc 1.septembra, kas ir $5 \mu\text{g}/\text{kg}$, ko nosaka regulas 835/2011 pielikuma punkts 6.1.6.

Kamēr nav veikti precīzāki pētījumi, bet tiem nepieciešams finansējums, varam tikai spekulēt ar no konteksta izrautiem faktiem. Arī viedokļa izstrādei un zinātniskajam pamatojumam ir nepieciešams laiks un kaut nelieli līdzekļi. Arī šis pārskats nav finansēts.

Visikuma muižas fonds ir dibināts 2009. gadā. Viens no organizācijas darbības mērķiem mērķiem ir ilgtspējīga tradicionālā lauku dzīvesveida veicināšana. Ir pieredze arī zinātniskajā darbībā, starptautiskajā sadarbībā un patērētāju izglītošanā.

Ar cieņu

Viesturs Rozenbergs,
docents, uzturzinātnieks
Dr.sc.ing., Mag.paed.